

چه کسی می‌تواند آرزوی مرگ کند؟

فتاویٰ
رحمٰنی
حجت‌الاسلام والمسلمین حسین ابن‌راهیمی

یکی از درس‌های دین برای زندگی ما این است که از خودمان ضعف نشان ندهیم و در زندگی اهل صبر و تحمل و مجاهدت باشیم. آورده‌اند مؤمن مثل کوه استوار است که طوفان هم او را به لرزه در نمی‌آورد، یعنی هیچ چیز در زندگی دنیا نباید شما را تسلیم کند، مگر رضای خدا و مسیر

حق و حقیقت که همیشه باید تسلیم آن باشیم.

یکی از نشانه‌های این ضعف نشان دادن که در نگاه دینی ما مذموم است، این است که کسی از سر ضعف و به‌خاطر هجوم مشکلات و شانه خالی کردن از آن، آرزوی مرگ کند.

قطعا این کار مذموم است و مؤمن از این صفت و این پستی، منزّه است. در روایت آمده است که پیغمبر^(ص) به‌منظور عبادت، رفتند سراغ یکی از مسلمان‌ها که مریض بود و از درد و مشکلی که داشت، به پیغمبر شکایت می‌کرد. به‌ایشان گفت: «آقا دلم می‌خواهد زودتر مرگم فرابرسد». فقال رسول... (صلی... علیه‌وآله)، لَا تَتَمَنَّ الْمَوْتَ فَإِنَّكَ إِن تَكُ حَيًّا تَرُدُّدًا إِحْسَانًا إِلَى إِحْسَانِكَ.

پیغمبر در واکنش به این رفتار فرمودند: آرزوی مرگ نکنید، دعا برای مرگ خودتان نکنید که حالت شما از دو حال خارج نیست، اگر شما آدم خوبی هستید، اگر بیشتر عمر کنید، طبعاً بر احسان خودتان خواهید افزود و کفه حسنات خودتان را سنگین خواهید کرد. اگر این زندگی طولانی رحمانی دارد، مشکلاتی دارد، خطراتی دارد، این حسن را هم دارد که اگر انسان اهل استفاده از فرصت‌ها و نیکی و احسان باشد، اهل تقوا باشد، کفه حسنات خودش را روز به‌روز افزایش می‌دهد.

و در ادامه فرمودند: وَإِنْ تَكُ مُسِيئًا فَتَوَخَّخْ تُسْتَعْتَبُ فَلَا تَمُوتُ الْمَوْتُ؛ «و اگر شما گناهکاری و نیکوکار نیستی، اجل تو را عقب می‌اندازند تا تو عذرخواهی کنی». تُسْتَعْتَبُ، یعنی معذرت خواهی کردن، یعنی عمرت به تأخیر می‌افتد و این فرصت به انسان داده می‌شود که عذرخواهی کند، بنابراین فرصت حیات منطقاً فرصت مغتنمی است که نباید آن را از دست داد. اما اگر نگاهی اجمالی به آیات و روایات ببیند ازیم، می‌بینیم که این مفهوم یعنی تمنای مرگ در آیات و روایات در موقعیت‌های مختلفی تکرار شده است؛ مثلاً در مورد یهود که خودشان را برگزیده و عزیز خدای دانستند، قرآن می‌گوید اگر واقعاً این چنین است و از این امر مطمئن هستید و راست می‌گویید، آرزوی مرگ کنید!

قرآن می‌فرماید اگر راست می‌گویید و خیالتان راحت است و فکر می‌کنید کسی جز شما به بهشت نمی‌رود، آرزوی مرگ کنید؛ دلیلی ندارد که بخواهید در این دنیا بمانید. اما بلافاصله می‌فرماید: «وَلَنْ يَكْتُمُوهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْتُ إِلَيْهِمْ وَآ... عَلَيْهِمُ بِالْغَالِمِينَ»؛ اصلاً ابد! این‌ها به‌سبب اعمالشان آرزوی مرگ نمی‌کنند. کارهای زشت کرده‌اند و می‌دانند که جهنم در انتظارشان است. نه تنها آرزوی مرگ نمی‌کنند که بیش از هر فرد دیگری عاشق ماندن هستند: «وَلَتَجِدَنَّهُمْ أُخِرَى النَّاسِ عَلَى حَيَاةٍ وَمِنَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا يَوَدُّ أَحَدُهُمْ لَوْ يُعَمَّرَ أَلْفَ سَنَةٍ وَمَا هُوَ بِمُرْضَخٍ مِنْهُ لَالْعَدَابِ أَنْ يَعْمُرَ...». از همه بیشتر عاشق ماندن هستند و بعضی از آن‌ها دوست دارند هزار سال زنده بمانند.

در روایتی از امیرالمؤمنین^(ع) است که آرزوی مرگ نکنید، مگر با شرط وثیق! اما این شرط وثیق چیست؟ در روایتی از پیامبر^(ص) شرط وثیق چنین معنی شده است: «لا يتمنين أحدكم الموت إلا أن يثق بعَمَلِهِ، هیچ‌یک از شما آرزوی مرگ نکند، مگر اینکه به عملش و کارنامه‌اش، مطمئن باشد و هیچ فردی نمی‌تواند چنین ادعایی بکند».

پس چیزی که مشخص است، این دنیا مزرعه آخرت است و محل کشت و کار برای ثمر یافتن در آخرت. امام سجاد^(ع) در دعای بیستم صحیفه سجاده می‌فرماید: «خدایا! و روزگارم را تا آن‌گاه که در طاعت و بندگی‌ات می‌گذر، باقی دار! پس هرگاه که مزرعه عمرم عرصه جولان و چراگاه شیطان شود، پیش از آنکه خشم تو به‌سویم شتاب گیرد، یا اینکه قهوت بر من چیره شود، جانم را بستان (و مرا از خطر شقاوت و شوربختی، وارهان!)».

اما نباید کار یا کار را قیاس از خود و برای خود گرفت؛ مثلاً در مورد حضرت زهرا^(ص) هم داریم که ایشان در شرایط خاصی طلب مرگ کردند که اهل معنا این رفتار حضرت را یک جور نفرین و ابراز ناراحتی و مبارزه سیاسی با ظالمان زمان معنا می‌کنند، پس دستور کلی برای امثال ما، استفاده کردن از فرصت مغتنم حیات برای سنگین کردن ترازوی اعمال است و از خداوند بزرگ می‌خواهیم که عمر طولانی و پربرکت به همه ما عنایت فرماید. ان شاء الله!

اشارت

یوسف‌ترین موسی

به بهانه سالروز وفات موسی مُبَرِّقْ، فرزند امام‌جواد^(ع)

ریحانه عامل‌نیک‌ادر بازار راه می‌رفت اما متوجه شد که مردم محو چهره‌اش شده‌اند و کسبه حواسشان از کسب و کار خود پرت شده است. این امر معذیب می‌کرد، می‌ترسید زیبایی چهره‌اش، موجب گناه شود. از کودکی مقبول بود، پدر بزرگوارش نام او را موسی گذاشته بود؛ مثل جد عزیزش، اما خوب بیراه نبود اگر همان‌طور که مردم صدایش می‌کردند نام او را «یوسف»، می‌گذاشت. از مردم بازار دور شد و رو بپرقی بر صورتش انداخت. این‌گونه بهتر بود. افراد حاکم ظالم هم به‌دنبالش بودند و این چهره، بسیار جلب توجه می‌کرد. موسی مُبَرِّقْ (برق‌پوش)، فرزند امام جواد^(ع) و سمانه مغربیه، مادر امام‌های^(ع) است. او کوچک‌تر از امام‌های^(ع) بود اما مدتی مثل پدر و برادرش در زندان محبوس بود. زمانی که آزاد شد، توانست مهاجرت کند و به ایران بیاید. اما حاکمان ظلم و جور همچنان به‌دنبالش بودند.

نقل شده است که او در خلق و خو به مادرش شباهت داشت. موسی تا زمان شهادت امام جواد^(ع) در مدینه اقامت داشت و بعد از آن به کوفه رفت و مدتی را در این شهر سپری کرد و در سال ۲۵۶ قمری برای سکونت، قم را برگزید و به آنجا مهاجرت کرد، البته برخی از اهالی شهر به‌دلیل اینکه نشناختندش، او را اخراج کردند و او به کاشان رفت و در آنجا عبدالعزیز بن ابی‌للف او را منعمول احترام و تکریم داد و حتی برای او حقوق سالیانه‌ای مشخص کرد. هر چند بعد از مدتی مردم قم از عمل خود پشیمان و خواستار بازگشت موسی به قم شدند.

در مورد شخصیت علمی و شاگردان ایشان نقل شده است که فرزند امام، اهل علم بود و روایاتی را از امام جواد^(ع) نقل کرده است.

جناب موسی با علم حدیث و درایه آشنا بود. علمای شیعه به عدالت، وثاقت و دیانت موسی مبرقع اعتراف کرده‌اند و برخی راویان حدیث که هیچ‌گاه از افراد ضعیف و غیرنقّه روایت نمی‌کنند، از او روایت کرده‌اند. شیخ‌کلبی در کتاب کافی، شیخ طوسی در کتاب تهذیب، شیخ مفید در الاختصاص، و ابن‌شعبه حرانی در کتاب تحف العقول از وی حدیث نقل کرده‌اند. همچنین موسی مبرقع نقل کرده که یکی بن اکنم نامه‌ای به امام‌های^(ع) نگاشته و از وی (موسی) در مورد مسائلی مانند تشخیص خنثی نظر خواسته است.

در اینکه آیا موسی مبرقع به مرگ طبیعی از دنیا رفته یا به شهادت رسیده است، اختلاف است. بعضی تاریخ‌نویسان اشاره‌ای به شهادت وی نکرده‌اند، بلکه تاریخ وفات وی را به‌صورت دقیق ثبت و بیان کرده‌اند او در ۲۲ ربیع‌الثانی سال ۲۹۶ هجری در قم رحلت کرد و در محله چهل اختران به خاک سپرده شد. در بعضی تواریخ نقل شده است که ایشان در قم مزارعی داشت و در کنار خواهرانش در قم زندگی می‌کرد تا اینکه به دست عامل عباسیان در منزل خودش کشته شد. اما هر دوی این نقل‌ها در تاریخ معتبر است و هیچ مؤیدی بر هیچ‌کدام پیدا نشده است. ایشان در زمان وفات ۸۲ سال داشت. محل دفن ایشان هم اکنون در شهر قم مشخص و محل عبادت ارادتمندان ائمه اطهار^(ع) و خاندان پاکشان است.

جالب است بدانید «صفی‌الدین حسینی‌قمی» بیشتر نسل سادات رضویه مشهد را از نسل «ابوالقاسم علی بن احمد بن محمد، از نوادگان «موسی مبرقع» می‌داند که از قم به خراسان نقل مکان کرد و فرزندان او آنجا ماندند. از این نظر، سادات رضوی مشهد و قم با همدیگر خویشاوند هستند(خلاصه‌البلدان، ص ۱۲۳).

از نسل پاک این بزرگوار هزارها عالم، دانشمند، مجتهد، مصنف، نقیب، حاکم و شخصیت‌های برجسته دینی و دنیوی به وجود آمده‌اند که تأثیر بسزایی بر گسترش آموزه‌های شیعی در جهان گذاشته‌اند. نام برخی از این شخصیت‌های علمی و معنوی در کتاب‌های «البدار المشعشع فی‌الحوال موسی‌المبرقع» اثر محدث نوری؛ «أضواء علی حیات موسی‌المبرقع وذریته»؛ تألیف سید علی نقی کشمیری و «ستاره درخشان آسمان ولایت و امامت»، اثر سید مصطفی برقعی آمده است.

شماره

شنبه
۱۳۳۳
۱۲ ربيع الثاني ۱۴۴۴
شماره

۱۴
SHAHARANEWS.IR

معارف

چند راهکار برای مطالعه و انس با قرآن کریم

کتابی که زندگی را روشن می‌کند

ریحانه عامل‌نیک| قرآن کریم، کتاب آسمانی ما مسلمانان، معجزه پیامبر اکرم^(ص) و سخن خداوند بزرگ است. ذکر و کلام خداوند نه تنها برای ما مسلمین که برای بسیاری از افراد غیرمسلمان هم خواندنی و تأمل برانگیز است. اما برای مطالعه هدفمند قرآن کریم می‌توان به راهکارها و اصولی متوسل شد تا در کنار انس با کتاب خدا، به فهم محتوا و درک هرچه بیشتر سوره‌ها و آیات آن نیز دست پیدا کرد. می‌دانیم که برای هرکاری، مشخص کردن هدف اولیه و بعد برنامه‌ریزی برای رسیدن به آن هدف، حرف اول را می‌زند. شناخت نیازها و تشخیص منابع موجود برای رفع آن‌ها نیز از اولین کارهایی است که ذهن ما برای رسیدن به هدف‌هایمان انجام می‌دهد. برای اینکه بدانیم چطور قرآن کریم را بخوانیم و به فهم آن برسیم، امروز چند راهکار ساده به شما پیشنهاد می‌کنیم.

همراهی یک نسخه قرآن

تا شما به یک نسخه از ترجمه قرآن کریم مسلط نشده‌اید، یعنی در هر آیه با معنای آن و معنای کلمه به‌کلمه آن آشنا نشده‌اید، بهتر است به سراغ دیگر ترجمه‌های قرآن کریم نروید. حس آشنا و انس با نسخه انتخابی خود، هم برایتان شیرین است و هم موجب می‌شود با عبارت‌های آن و نحوه ترجمه مترجم در کل قرآن کریم آشنا شوید. وقتی با یک نسخه مأنوس و همدم شوید و ملکه ذهنتان شود، با هر آیه و سوره بعد از آن، می‌توانید به دنیای انواع ترجمه و تفسیر وارد شوید.

درک ارتباط بین مفاهیم و اصطلاحات قرآن

شما بدون شناخت آیات و داشتن آگاهی لازم درباره آن‌ها، حافظ، قاری یا حتی یک خواننده ساده خوب قرآن نمی‌شوید. روایت است که روزی فردی در بیابان، آیه «والسارق والسارقة فاقطعو ایدیهما جزاء بما کسبا نکالا من...» را تلاوت می‌کرد و آیه را با عبارت «و... غفور الرحیم» به پایان می‌رساند. شخص دیگری که نزدیک این فرد بود، به او گفت تو آیه را اشتباه تلاوت می‌کنی؛ زیرا آغاز و پایان آیه با یکدیگر تناسب ندارد. چگونه خداوند هم از کيفر و عقوبت سخن می‌گوید و هم خودش را غفور و رحیم می‌نامد؟ پایان این آیه، عبارت «و... عزیز حکیم» است و اشتباه طرف مقابل را درست تشخیص داده بود.

دوره قرآن برگزار کنید

بدون تکلف، ساده و صمیمی باشید و یک دوره قرآن در منزل برگزار کنید. در این دوره‌می‌ها، افراد می‌توانند نسخه‌های قرآن‌شان را با خود بیاورند و به یک پذیرایی ساده اکتفا کنید. خواندن قرآن به‌صورت نوینی و دوره‌می، هم باعث می‌شود در ترویج این امر خداپسندانه، اجر و ثواب بسیار زیادی کسب کنید و هم می‌توانید به اشتباهات خود در خوانش و درک مفهوم آیات و سوره‌ها پی ببرید. این امر نه تنها باعث می‌شود که دریچه جدیدی از فهم برای شما گشوده شود، بلکه با جمع کردن مؤمنان و اقوام به دوره‌م، سنت صله‌رحم و معاشرت‌های سالم را برای خود مهیا کرده‌اید.

روشنا

امام جعفر صادق^(ع):

مَنْ أَكَلَ مِنْ مَالِ أَخِيهِ ظُلْمًا وَلَمْ يَزِدْهُ عَلَيْهِ، أَكَلَ كَلْبٌ دَوْدَةَ مِنَ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

شاید آن‌ها معنی حسادت را نمی‌دانستند.

حسادت یعنی آرزو کنیم نعمتی که به کسی داده شده است، از او گرفته شود. حتی اگر به ما داده نشود، ساره حسود نبود اما غمگین بود؛ غمگین از اینکه نمی‌تواند مادر کسی باشد که نسل پیامبر را ادامه می‌دهد.

اما خدا این‌گونه نخواست. ابراهیم و ساره هر دو پیر شده بودند. چند جوان به خانه آن‌ها آمدند. خیلی وقت بود که مهمان نداشتند. وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ

سمانه رضوانی|ساره وقتی دید فرزنددار نمی‌شود، اصرار کرد که ابراهیم ازدواج کند و از زنی دیگر فرزنددار شود تا نسل پیامبر ادامه‌دار شود.

ساره کنیزش را به ابراهیم بخشید. ابراهیم با هاجر ازدواج و دعا کرد خدا برای او نسلی قرار دهد.

رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ (صافات ۱۰۰).

روایاتی را از امام جواد^(ع) نقل کرده است. علمای شیعه به عدالت، وثاقت و دیانت موسی مبرقع اعتراف کرده‌اند و برخی راویان حدیث که هیچ‌گاه از افراد ضعیف و غیرنقّه روایت نمی‌کنند، از او روایت کرده‌اند. شیخ‌کلبی در کتاب کافی، شیخ طوسی در کتاب تهذیب، شیخ مفید در الاختصاص، و ابن‌شعبه حرانی در کتاب تحف العقول از وی حدیث نقل کرده‌اند. همچنین موسی مبرقع نقل کرده که یکی بن اکنم نامه‌ای به امام‌های^(ع) نگاشته و از وی (موسی) در مورد مسائلی مانند تشخیص خنثی نظر خواسته است.

در اینکه آیا موسی مبرقع به مرگ طبیعی از دنیا رفته یا به شهادت رسیده است، اختلاف است. بعضی تاریخ‌نویسان اشاره‌ای به شهادت وی نکرده‌اند، بلکه تاریخ وفات وی را به‌صورت دقیق ثبت و بیان کرده‌اند او در ۲۲ ربیع‌الثانی سال ۲۹۶ هجری در قم رحلت کرد و در محله چهل اختران به خاک سپرده شد. در بعضی تواریخ نقل شده است که ایشان در قم مزارعی داشت و در کنار خواهرانش در قم زندگی می‌کرد تا اینکه به دست عامل عباسیان در منزل خودش کشته شد. اما هر دوی این نقل‌ها در تاریخ معتبر است و هیچ مؤیدی بر هیچ‌کدام پیدا نشده است. ایشان در زمان وفات ۸۲ سال داشت. محل دفن ایشان هم اکنون در شهر قم مشخص و محل عبادت ارادتمندان ائمه اطهار^(ع) و خاندان پاکشان است.

جالب است بدانید «صفی‌الدین حسینی‌قمی» بیشتر نسل سادات رضویه مشهد را از نسل «ابوالقاسم علی بن احمد بن محمد، از نوادگان «موسی مبرقع» می‌داند که از قم به خراسان نقل مکان کرد و فرزندان او آنجا ماندند. از این نظر، سادات رضوی مشهد و قم با همدیگر خویشاوند هستند(خلاصه‌البلدان، ص ۱۲۳).

از نسل پاک این بزرگوار هزارها عالم، دانشمند، مجتهد، مصنف، نقیب، حاکم و شخصیت‌های برجسته دینی و دنیوی به وجود آمده‌اند که تأثیر بسزایی بر گسترش آموزه‌های شیعی در جهان گذاشته‌اند. نام برخی از این شخصیت‌های علمی و معنوی در کتاب‌های «البدار المشعشع فی‌الحوال موسی‌المبرقع» اثر محدث نوری؛ «أضواء علی حیات موسی‌المبرقع وذریته»؛ تألیف سید علی نقی کشمیری و «ستاره درخشان آسمان ولایت و امامت»، اثر سید مصطفی برقعی آمده است.

نمازی برای توبه

پرسش: آیا نمازی برای توبه و استغفار وجود دارد؟ لطفاً به زبان ساده بگویید چگونه خوانده می‌شود.

پاسخ اجمالی

براساس گزارش برخی منابع، در مورد نماز استغفار، از رسول خدا^(ص) نقل شده است.

هنگامی که رزق و روزی‌ات کم شد و در کارت گره افتاد، خواسته خود را به درگاه حق ببر و نماز استغفار را ترک نکن. براساس منابع، نماز استغفار دو رکعت است و به این صورت خوانده می‌شود:

چند راهکار برای مطالعه و انس با قرآن کریم

کسی که از مال برادر دینی خود به ناحق بخورد و آن را به صاحبش برنگرداند، خوراک او در روز قیامت، شعله‌های آتش خواهد بود. (وسائل، ج ۱۱، ص ۶۴۲).

قصه ابراهیم۸

وَأَمْرًا لَهُ قَائِمَةٌ فَضَجَّحْتُ فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَغْفُوبَ (هود، ۷۱).

ساره تعجب کرد، من پیر شده‌ام. نود ساله‌ام، حتی توانایی فرزنددار شدن ندارم اما آن‌ها گفتند از کار خدا تعجب نکن! رحمت خدا عجیب نیست. قَالَتْ يَا وَيْلَتَى أَأَلِدُ وَأَنَا عَجُوزٌ وَهَذَا بَطْلَى شَيْخًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عَجِيبٌ. قَالُوا أَتُحِبِّينَ مِنْ أَمْرِ... رَحْمَتٌ... وَبَرَكَاتُهُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ (هود، ۷۲ و ۷۳). تعبیر قشتگ‌ترش این است که خدا حیفش آمد ساره مادر نشود.

در هر رکعت، حمد و سوره قدر را بخوانید.

بعد از خواندن سوره‌های حمد و قدر، پانزده‌بار بگویید «استغفر...».

بعد به رکوع رفته، «امرتبه این ذکر را تکرار کنید: «شَهِدْنَا... وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا... وَ ا... أَكْبَرُ، مانند نماز جناب جعفر طیار.

بعد از اتمام نماز، همه مشکلات و گرفتاری‌هایتان را خدا بخواهد، برطرف خواهد شد.

منبع: طبرسی، حسن بن فضل، مکارم الاخلاق، ص ۳۳۸، قم.

شریف رضی، چاپ چهارم، ۱۴۱۲ق.